

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 386/2012-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 23. augusta 2012 predbežne prerokoval sťažnosť JUDr. A. M., B., zastúpeného spoločnosťou S., s. r. o., Advokátska kancelária, B., v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. A. M., vo veci namietaného porušenia základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, namietaného porušenia čl. 1 ods. 1 a čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a namietaného porušenia práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. septembra 2011 v konaní sp. zn. 1 Sžso 41/2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť JUDr. A. M. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. decembra 2011 doručená sťažnosť JUDr. A. M., B. (ďalej len sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), namietaného porušenia čl. 1 ods. 1 i čl. 12 ods. 2 ústavy, ako aj namietaného porušenia práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6

ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 13. septembra 2011 v konaní sp. zn. 1 Sžso 41/2010.

Sťažovateľ podaním doručeným Sociálnej poisťovni, pobočke B. (ďalej len „pobočka poisťovne“), 30. apríla 2007 oznámil zánik povinného nemocenského a dôchodkového poistenia podľa § 21 ods. 4 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení platnom a účinnom od 1. augusta 2006 do 1. decembra 2010 (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) a súčasne sa od 28. apríla 2007 prihlásil „ako dobrovoľne dôchodkovo a nemocensky poistená osoba“. Sťažovateľ sa totiž stal jediným spoločníkom a konateľom spoločnosti S., s. r. o., Advokátska kancelária, B., s jediným predmetom činnosti, ktorým je poskytovanie právnych služieb, a tak podľa § 15 ods. 6 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o advokácii“) už nemohol súčasne vykonávať advokáciu samostatne. Tým stratil pozíciu samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa § 5 písm. c) zákona o sociálnom poistení.

Pobočka poisťovne rozhodnutím č. 700-0210001108-GC09/08 z 23. septembra 2008 rozhodla tak, že „*neakceptuje odhlášku samostatne zárobkovo činnnej osobe JUDr. A. M. z povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia k 28.4.2007*“. Konštatovala, že „*zmenou formy výkonu advokácie nezaniká postavenie advokáta ako samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa § 5 písm. c) zákona o sociálnom poistení a ani povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie podľa § 21 ods. 4 písm. b) zákona o sociálnom poistení, pretože Vám nezaniklo oprávnenie na výkon činnosti*“.

Sťažovateľ v odvolaní namietal nesprávnosť formulácie výroku rozhodnutia pobočky poisťovne, ako aj jej meritórne právne závery.

Sociálna poisťovňa – ústredie (ďalej len „ústredie poisťovne“) rozhodnutím č. 322-6908-GC-09/2008 z 2. marca 2009 zmenila napadnuté rozhodnutie pobočky poisťovne vo veci tak, že „*Samostatne zárobkovo činnnej osobe JUDr. A. M. povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie dňa 28. apríla 2007 nezaniklo*“. Ústredie

poisťovne bolo toho názoru, že hoci „konateľ spoločnosti nemá na účely sociálneho poistenia postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby“ a „zmenou formy výkonu advokácie... advokátovi nezaniklo oprávnenie na výkon činnosti. Zmena formy výkonu advokácie je vo vzťahu k postaveniu advokáta ako samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa zákona o sociálnom poistení... právne bezvýznamná.“.

V žalobe podanej podľa druhej hlavy piatej časti zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) proti zmeňujúcemu rozhodnutiu ústredia poisťovne sťažovateľ najprv namietal proti formulácii výroku druhostupňového rozhodnutia. Namietal i porušenie princípu ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere, pretože ak by bol „vedel, že keď prestane vykonávať advokáciu samostatne, nezanikne mu povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie napriek tomu, že nebude môcť mať z tejto činnosti absolútne žiadne príjmy a naopak bude povinný naďalej platiť poisťné, určite by bol svoje rozhodnutie (o vykonávaní advokácie ako konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným, pozn.) prehodnotil a zmenil“. V tejto súvislosti sťažovateľ upozornil aj na značný časový odstup medzi podaním jeho odhlášky (30. apríla 2007) a doručením rozhodnutia pobočky poisťovne (október 2008).

Ďalšie žalobné námietky sťažovateľa smerovali proti absencii informovania o začatí konania, proti odopreniu práva vyjadriť sa k veci a ťažiskovo proti právnemu posúdeniu veci žalovanými správnyimi orgánmi. V tomto smere sťažovateľ tvrdil, že nesprávnosť právneho záveru ústredia poisťovne, «že žalobcovi nezaniklo k 28.4.2007 povinné sociálne poistenie preto, lebo stotožňuje „oprávnenie na vykonávanie činnosti“ výlučne so zápisom žalobcu ako advokáta do zoznamu advokátov vedenom Slovenskou advokátskou komorou». Podľa sťažovateľa «pri správnom výklade pojmu „oprávnenie na vykonávanie činnosti“ nie je možné opomenúť, že v tomto prípade má ísť o oprávnenie samostatne zárobkovo činnnej osoby. Osoba, ktorá takéto oprávnenie má, je v zmysle § 5 písm. c) zákona o sociálnom poistení samostatne zárobkovo činnou osobou. Inými slovami jedná sa o oprávnenie na vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti». Sťažovateľ nie je samostatne zárobkovo činnou osobou, pretože podľa § 15 ods. 6 zákona o advokácii „nie je... oprávnený poskytovať akékoľvek služby, logicky mu tým sám zákon odníma možnosť dosahovať

akýkoľvek zárobok“. Založením spoločnosti s ručením obmedzeným sťažovateľ podľa jeho názoru takisto stratil možnosť vykonávať činnosť, ktorá má samostatný charakter.

Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 3 S 67/2009-37 z 13. júla 2010 žalobu sťažovateľa zamietol. Z ustanovení zákona o sociálnom poistení a zákona o advokácii vyvodil, že *„vykonávanie advokátskej praxe samostatne ako advokát alebo ako konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným je až následnou možnosťou, ktorá nasleduje po tom, čo fyzická osoba je zapísaná ako advokát v zozname advokátov...Ustanovenie § 5 ods. 1 písm. c/ zák. č. 461/2003 Z. z. ustanovuje kto je samostatne zárobkovo činnou osobou... Pod písmenom c/ je uvedené, že je to fyzická osoba, ktorá má oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu. V danom prípade sa oprávnenie na vykonávanie činnosti viaže na § 5 písm. c/ zák. č. 461/2003 Z. z., v odkaze 19 aj na zákon o advokácii. Z uvedeného vyplýva, že v danom prípade fyzická osoba ako advokát sa stáva advokátom, ako vyplýva z § 2 zák. č. 586/2003 Z. z., zápisom do zoznamu advokátov...“*.

Ako nedôvodné vyhodnotil krajský súd aj námietky sťažovateľa týkajúce sa zmeňujúcej podoby výroku rozhodnutia ústredia poisťovne.

V odvolaní podanom proti rozsudku krajského súdu doplnil sťažovateľ svoju argumentáciu o poukaz na § 71 ods. 2 písm. k) zákona o advokácii. Sťažovateľ tvrdil, že podľa tohto ustanovenia *„predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory je tým orgánom, ktorý je oprávnený záväzne potvrdiť, či advokát je samostatne zárobkovo činnou osobou na účely sociálneho poistenia v zmysel zákona o sociálnom poistení“*. V nadväznosti na to poukázal na fakt, že krajskému súdu predložil *„záväzné potvrdenie o spôsobe výkonu advokácie vystavené dňa 07.09.2009 Slovenskou advokátskou komorou, z ktorého vyplýva, že navrhovateľ v rozhodnom období nebol samostatne zárobkovo činnou osobou...“*.

Vo vzťahu k právnomu posúdeniu veci sťažovateľ zotrval na argumentácii obsiahnutej v žalobe proti druhostupňovému administratívne rozhodnutiu a zdôraznil, že *„advokát, ktorý vykonáva advokáciu... tak, že je konateľom spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorej jediným predmetom činnosti je poskytovanie právnych služieb, pričom*

spoločenská zmluva tejto spoločnosti zároveň v zmysle § 15 ods. 6 zákona o advokácii vylučuje možnosť samostatného výkonu advokácie, je síce tiež zapísaný v zozname advokátov vedenom Slovenskou advokátskou komorou, avšak napriek tomu nie je samostatne zárobkovo činnou osobou a nemá oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa zákona o advokácii, ktorá zakladá povinnú účasť na sociálnom poistení“. Argumentoval aj rozhodnutím najvyššieho súdu v inej skutkovo a právne totožnej veci vedenej pod sp. zn. 1 Sžso 7/2009.

Napokon sa nestotožnil ani s posúdením zmeňujúceho výroku rozhodnutia ústredia poisťovne, ktorým malo byť založené porušenie zásady dvojinstančnosti správneho konania.

Najvyšší súd rozsudkom z 13. septembra 2011 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Sžso 41/2010 odvolaním napadnutý rozsudok krajského súdu potvrdil. Zdôraznil, že právna otázka, ktorá je v sťažovateľovom prípade rozhodujúca, mala byť vzhľadom na poznatky z rozhodovacej praxe najvyššieho súdu predmetom rokovania správneho kolégia najvyššieho súdu 8. decembra 2010, hlasovanie o tejto otázke však bolo odložené. Naznačil, že pôvodný názor senátu „1 S“ na prerokúvanú ťažiskovú právnu otázku vyjadrený v jeho rozhodnutí z 30. marca 2010 sp. zn. 1 Sžso 7/2009 korešpondoval s právnym názorom sťažovateľa. Napriek tomu k nedôvodnosti odvolania dospel tento senát súc „viazaný argumentmi právneho názoru vyjadreného v uznesení Ústavného súdu... č. k. I. ÚS 290/2010-8 zo 7. septembra 2010“, pretože hoci uvedené uznesenie sa týkalo predbežného prerokovania sťažnosti, ústavný súd sa v ňom „vyjadril určitým spôsobom k základným právam advokátky v súvislosti s aplikáciou práva sociálneho zabezpečenia na otázku zániku či trvania jej účasti na povinnom poistení z pohľadu samostatne zárobkovo činnej osoby. Uvedené uznesenie ústavného súdu súčasne vykazuje podmienky, ktoré zákon prostredníctvom § 135 O. s. p. spája s viazanosťou všeobecného súdu rozhodnutím ústavného súdu...“

Za týchto okolností nemá konajúci senát Najvyššieho súdu vytvorený dostatočný rozhodovací priestor na aplikáciu svojich právomocí nezávislého súdnictva v zmysle čl. 144 ods. 1 ústavy a je nútený v zmysle § 116 ods. 2 písm. f) zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich mechanicky prevziať argumentáciu senátu 4S, ktorá bola prostredníctvom uznesenia sp. zn. I. ÚS 290/2010-8 zo dňa 07.09.2010 označená za ústavne konformnú.

Takýto prístup k rozhodnutiu veci však nie je možné vykladať, že konajúci senát je presvedčený o nesprávnosti argumentov... vyslovených v rozsudku Najvyššieho súdu sp. zn. ISžo 7/2009 z 30. marca 2010.“.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ zvýraznil dôležitosť nezávislosti sudcu pri výkone svojej funkcie a poukázal na odôvodnenie rozsudku najvyššieho súdu, v ktorom tento *„sám konštatuje, že nerozhodoval ako nezávislý súd v zmysle článku 144 ods. 1 ústavy, čím expressis verbis priznáva porušenia práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa článku 6 ods. 1 dohovoru“.* Podľa názoru sťažovateľa *„žiadny výklad všeobecne záväzného právneho predpisu alebo judikatúry ústavného súdu nemôže viesť k tomu, aby všeobecný súd v plnej miere nerozhodoval ako nezávislý súd v zmysle článku 144 ods. 1 ústavy“.*

Sťažovateľ ďalej argumentuje, že najvyšší súd *„bol povinný vysporiadať sa s tým, z akého dôvodu je rozhodnutie ústavného súdu v úplnej inej veci záväzné pre rozhodnutie vo veci sťažovateľa“*, pretože na podklade § 135 ods. 1 OSP *„všeobecný súd nemôže byť viazaný akýmkoľvek rozhodnutím ústavného súdu v inej veci, týkajúcim sa základných ľudských práv a slobôd, pretože by to bolo v rozpore s článkom 144 ods. 1 ústavy, ktorý taxatívne vymedzuje pramene práva, ktorými sú sudcovia pri svojej rozhodovacej činnosti viazaní, pričom uznesenia ústavného súdu medzi takéto pramene práva nepatria“.* Rozsudok najvyššieho súdu nie je ústavne konformný, pretože *„najvyšší súd vôbec neporovnal skutkové okolnosti veci sťažovateľa so skutkovými okolnosťami prípadu veci posudzovanej v uznesení v inej veci“*, *„najvyšší súd môže byť... viazaný iba tou časťou rozhodnutia ústavného súdu, ktorá sa týka základných ľudských práv a slobôd, pričom posudzovanie zániku sociálneho poistenia sa ako také v žiadnom prípade netýka základných ľudských práv a slobôd“*, a *„ústavný súd v uznesení v inej veci vôbec neposudzoval zánik sociálneho poistenia sťažovateľky. Práve naopak, ústavny súd v tomto uznesení v bode 12 výslovne konštatuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nie je v zásade ani oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu ani jeho posúdenia skutkovej otázky a v bode 16 dopĺňa, že najvyšší súd vo veci sťažovateľky dospel k rozhodnutiu na základe vlastných myšlienkových postupov a hodnotení, ktoré ústavny súd nie je oprávnený ani povinný nahrádzať... Je teda nepochybné, že ústavny súd sa vo veci*

sťažovateľky nezaoberal a ani nemohol zaoberať tým, či... sťažovateľke zanikla účasť na povinnom sociálnom poistení.“. Z uvedených dôvodov „nesprávna aplikácia ustanovenia § 135 OSP najvyšším súdom... porušuje právo sťažovateľa na súdnu ochranu... a právo na spravodlivý proces...“.

Ďalej sťažovateľ rozsudku najvyššieho súdu vytýka nedostatočnosť jeho odôvodnenia, ktoré je „zrejme dôsledkom právneho názoru najvyššieho súdu o potrebe mechanického prevzatia domnej argumentácie ústavného súdu. Podotýkame, že aj v prípade, že by najvyšší súd rozhodoval už predtým v obdobnej veci, je povinný pri poukázaní na podobné rozhodnutie uviesť v zmysle § 250ja ods. 7 OSP v odôvodnení jeho celý text. Avšak najvyšší súd, rovnako ako predtým krajský súd, sa vôbec nevysporiadal s právnou argumentáciou sťažovateľa, ktorá sa týka individuálne jeho veci a nemožno sa s ňou preto vysporiadať výlučne poukazom na veci obdobné... Za najväčší nedostatok však pokladáme to, že najvyšší súd, rovnako ako predtým krajský súd pri svojej rozhodovacej činnosti úplne odignoroval záväzné potvrdenie o spôsobe výkonu advokácie vystavené dňa 07.09.2009 Slovenskou advokátskou komorou, ktoré predložil sťažovateľ a z ktorého vyplýva, že sťažovateľ v rozhodnom období nebol samostatne zárobkovo činnou osobou... Najvyšší súd, ako ja predtým krajský súd, je pri svojej rozhodovacej činnosti viazaný všetkými zákonmi, vrátane zákona o advokácii. Vzhľadom na uvedené je Potvrdenie SAK záväzné aj pre najvyšší súd.“.

Napokon sťažovateľ svoju sťažnosť založil aj na tvrdení nesprávneho právneho posúdenia jeho veci na podklade argumentácie obsiahnutej už v jeho procesných podaniach v predchádzajúcom správnom konaní i v konaní o jeho žalobe. Podľa jeho názoru „výklad, že niekto je povinný platiť poistné odvody alebo iné platby z určitej činnosti, aj keď mu sám zákon odníma možnosť takúto činnosť vykonávať a tak z nej dosahovať príjmy, je... nesprávny, ako extrémne nelogický zjavne úplne ad absurdum a je popretím podstaty a zmyslu predpisov z oblasti sociálneho poistenia. Navyše máme za to, že uloženie takejto povinnosti je diskriminačné a znevýhodňuje sťažovateľa.“. Zdôraznil aj požiadavku ochrany právnej istoty a v jej rámci ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere, ktoré boli narušené časovým odstupom medzi podaním jeho odhlášky a rozhodnutím pobočky poisťovne (18 mesiacov). Takto boli založené sťažovateľove očakávania, že nie je povinný platiť

poistné na nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie a v dôsledku rozhodnutia pobočky poisťovne sa mu eliminoval relevantný časový priestor pre prípadné prehodnotenie rozhodnutia o vykonávaní advokátskej činnosti v pozícii konateľa spoločnosti s ručením obmedzeným.

Sťažovateľ navrhuje, aby po prijatí jeho sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd v merite rozhodol, *„že rozsudkom najvyššieho súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 ústavy, základné právo sťažovateľa na spravodlivý proces podľa článku 6 ods. 1 dohovoru, základné právo sťažovateľa na rovnaké zaobchádzanie podľa článku 12 ods. 2 ústavy, ako aj základné právo sťažovateľa na ochranu práv nadobudnutých v dobrej viere podľa článku 1 ods. 1 ústavy. Zároveň žiadame, aby ústavný súd v súlade s článkom 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 zákona o konaní pred ústavným súdom zrušil rozhodnutie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Taktiež v súlade s § 36 ods. 2 zákona o konaní pred ústavným súdom žiadame, aby ústavný súd uložil najvyššiemu súdu, aby uhradil sťažovateľovi trovy konania pred ústavným súdom.“*

Sťažovateľ navrhuje aj odklad vykonateľnosti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu a uloženie povinnosti Sociálnej poisťovni *„dočasne sa zdržať oprávnenia priznaného rozsudkom najvyššieho súdu“*.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu...

1. Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 1 ods. 1 ústavy napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu ústavný súd konštatuje, že predmetné ustanovenie zahŕňa všeobecné ústavné princípy, ktoré sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy (napr. IV. ÚS 70/2011), a neformuluje žiadne základné právo ani slobodu účastníka konania, preto ústavný súd nemôže v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vysloviť jeho porušenie (napr. III. ÚS 119/2011, III. ÚS 11/2011). Rovnako, pokiaľ ide o čl. 12 ods. 2 ústavy, ústavný súd stabilne judikuje, že tu ide o pozitívny záväzok štátu premietnuť do právneho poriadku tie antidiskriminačné zásady a opatrenia, ktoré uvedený článok obsahuje, a nie je teda priamo aplikovateľný orgánmi verejnej moci Slovenskej republiky v individuálnych prípadoch (III. ÚS 51/08, III. ÚS 316/2011). Z týchto dôvodov bolo potrebné túto časť sťažnosti odmietnuť pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

Ústavný súd ešte v súvislosti s argumentáciou sťažovateľa na podporu návrhu na vyslovenie porušenia čl. 1 ods. 1 a čl. 12 ods. 2 ústavy zdôrazňuje, že porušenie právnej istoty i ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere, ako aj diskriminačná právno-aplikačná právne relevantná právna aktivita orgánu verejnej moci môžu mať prirodzene dopad

na základné práva účastníka konania zakotvené v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy nazvanom „Právo na súdnu a inú právnu ochranu“.

2. Zásadnou námietkou, ktorú sťažovateľ voči odvolaciemu rozsudku najvyššieho súdu v sťažnosti predniesol, bolo tvrdenie o porušení jeho základného práva na súdnu ochranu i jeho práva na spravodlivé súdne konanie nesprávnym výkladom a následnou aplikáciou § 135 ods. 1 OSP na prejednávajúcu vec, pretože tá bola v rozpore s čl. 144 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.

Podľa § 135 ods. 1 OSP súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis je v rozpore s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná [§ 109 ods. 1 písm. b)]. Súd je tiež viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd...

2.1 Sťažovateľ odôvodnením rekapitulovanej sťažnostnej námietky v podstate navodzuje otázku, či uznesenie ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorým je sťažnosť odmietnutá ako zjavne neopodstatnená, patrí do skupiny rozhodnutí ústavného súdu podľa § 135 ods. 1 druhej vety OSP. Postoj najvyššieho súdu k nastolenej otázke má porušovať jeho základné právo na súdnu ochranu i právo na spravodlivý proces.

Primárnou úlohou ústavného súdu v konaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je podávať výklad právnych predpisov, ktoré všeobecný súd v príslušnom konaní pred ním aplikuje. Za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd je na prvom mieste zodpovedný všeobecný súd. Výklad legislatívneho textu právnej normy a jeho uplatnenie všeobecným súdom musí byť v súlade s ústavou (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy) a ústavný súd iba posudzuje, či príslušný výklad právnej normy aplikovanej v konkrétnych okolnostiach prípadu je ústavne akceptovateľný alebo či nie je popretím jej účelu, podstaty a zmyslu (IV. ÚS 123/08).

Z citovaného rozhodnutia zreteľne vyplýva pre ústavný súd i vo veci tu prerokovanej sťažnosti úloha ustáliť, či vo svetle sťažovateľovej námietky bol výklad a následná aplikácia § 135 ods. 1 OSP v súlade s čl. 144 ods. 1 ústavy, a tým aj v súlade so základným právom sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy i s jeho právom zaručeným čl. 6 ods. 1 dohovoru. Súdnu a sudcovskú nezávislosť totiž možno považovať za prirodzenú súčasť základného práva na súdnu ochranu (PL. ÚS 52/99).

Najvyšší súd ako súd odvolací v odôvodnení svojho potvrdzujúceho rozsudku zreteľne vyjadril, že sa pri rozhodovaní o odvolaní sťažovateľa necíti ako nezávislý podľa čl. 144 ods. 1 ústavy.

Vo veci sp. zn. PL. ÚS 52/99 už ústavný súd zvýraznil, že nezávislosť súdov, tak ani nezávislosť sudcov nemôže byť nikdy nezávislosťou absolútnou a „samoúčelnou“, keďže sa poskytuje funkčne pre potreby riadneho výkonu súdnictva. V dôsledku toho ju nemožno považovať ani za nejakú „výsadu“ súdnej moci, ale (a naopak) za nevyhnutný predpoklad naplnenia jej zodpovednosti za nestranné a spravodlivé súdne rozhodnutia.

Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti opakovane zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa uskutočňuje v ústavnom a zákonom procesno-právnom a hmotno-právnom rámci (I. ÚS 242/07, III. ÚS 36/2010).

Aj podľa nálezů Ústavného súdu Českej republiky z 18. júna 2002 sp. zn. PL. ÚS 7/02, s ktorým sa ústavný súd stotožňuje, je nezávislosť súdu jednou zo záruk rovnosti a právnej istoty v demokratickej spoločnosti... Účelom záruk sudcovskej nezávislosti explicitne formulovaných v právnom poriadku je zabezpečiť také postavenie sudcu, ktoré vyžaduje jeho úloha v procese nestranného, spravodlivého súdneho rozhodovania, pri ktorom je sudca v zmysle svojho sľubu viazaný iba právnym poriadkom a svojím najlepším vedomím a svedomím (prirodzene stále konfrontovaným základnými hodnotami upínajúcimi sa na človeka a spravodlivosť). Každý tiež môže legitímne v súlade s čl. 6 dohovoru nezávislosť a nestrannosť od súdnictva i od každého sudcu, ktorému je zverená ochrana jeho práv, očakávať. V zmysle uvedenej normy bola tiež požiadavka „nezávislého a nestranného súdu zriadeného zákonom“ v judikatúre Európskeho súdu

pre ľudské práva rozvinutá tak, že na splnenie podmienky nezávislosti je nevyhnutné, aby súd mohol oprieť svoje rozhodnutia o svoj vlastný slobodný názor na fakty a ich právnu stránku bez toho, že by mal akýkoľvek záväzok voči stranám a verejným orgánom, a bez toho, že by jeho rozhodnutie podliehalo preskúmaniu iným orgánom, ktorý by nebol rovnako nezávislým v uvedenom zmysle.

Z prezentovaných právnych názorov možno vyvodiť, že nezávislosť sudcov pri výkone súdnictva nemôže byť ponímaná absolútne, ale že má byť „v službách“ nestranného a spravodlivého rozhodovania. Toto rozhodovanie sa preto musí uskutočňovať v ústavnom a zákonnom procesno-právnom a hmotno-právnom rámci (napr. rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky z 20. júna 1995 vo veci sp. zn. III. ÚS 84/94). Viazanosť sudcu zákonom podľa čl. 144 ods. 1 ústavy však odkazuje nielen na právny poriadok ako ohraničenú množinu právnych noriem, ale aj na ich poňatie ako súčasti ústavného poriadku, čo znamená, že sudca pri výkone svojej rozhodovacej právomoci musí dbať na materiálne i formálne normy plynúce z ústavy. Ide tu teda o právny poriadok, ktorý je v súlade s ústavou vybudovaný a ktorý je ňou permanentne viazaný (napr. rozhodnutie Spolkového ústavného súdu zo 16. januára 1957 vo veci č. 1 BvR 253/56).

K materiálnym normám ústavného poriadku, ktoré aj všeobecný súd pri výklade a aplikácii noriem jednoduchého práva musí brať do úvahy, patrí i jeden z ťažiskových znakov právneho štátu, a to princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95), ktorého súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99). Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť všeobecného súdu o tej istej právnej otázke za rovnakej alebo analogickej skutkovej situácie, pokiaľ ju nemožno objektívne a rozumne odôvodniť, je ústavne neudržateľná (m. m. PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 328/05).

Z vlastnej rozhodovacej činnosti je ústavnému súdu známe, že judikatúru najvyššieho súdu vo veciach ďalšieho trvania povinného nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia u advokátov, ktorí prestali vykonávať advokáciu samostatne a začali ju vykonávať ako konatelia spoločností s ručením obmedzeným, možno hodnotiť ako stabilnú. Rovnaký

záver platí aj o judičiálnom postoji samotného ústavného súdu k sťažnostiam namietajúcim spomenutú stabilnú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu.

Ústavný súd na základe sťažností podaných podľa čl. 127 ods. 1 ústavy preskúmaval rozsudok najvyššieho súdu z 27. januára 2010 sp. zn. 4 Sžso 19/2009 (IV. ÚS 342/2010), rozsudok najvyššieho súdu zo 16. februára 2010 sp. zn. 4 Sžso 37/2009 (I. ÚS 290/2010), rozsudok najvyššieho súdu z 25. marca 2010 sp. zn. 7 Sžso 5/2010 (I. ÚS 278/2010) rozsudok najvyššieho súdu z 31. marca 2010 sp. zn. 9 Sžso 52/2009 (II. ÚS 508/2010) a rozsudok najvyššieho súdu z 1. júla 2011 sp. zn. 7 Sžso 31/2010 (III. ÚS 118/2012).

Všetky uvedené rozsudky najvyššieho súdu vychádzali z právneho názoru, podľa ktorého zmena formy výkonu advokácie zo samostatného výkonu na výkon v postavení konateľa spoločnosti s ručením obmedzeným nemá za následok zánik povinného nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia. V čase rozhodovania najvyššieho súdu v sťažovateľovej kauze mu bola známa stabilná rozhodovacia prax v spornej veci, a teda aj ojedinelosť odlišného právneho názoru vysloveného v rozsudku z 30. marca 2010 sp. zn. 1 Sžso 7/2009. Právna istota v danom prípade teda jednoznačne svedčala v prospech právneho názoru, ktorého uplatnením (hoci s vyjadrenou nevôľou) napokon najvyšší súd aj v sťažovateľovej veci dospel k potvrdeniu prvostupňového rozsudku krajského súdu.

V tejto súvislosti ústavný súd už rozhodol, že právne závery všeobecných súdov obsiahnuté v rozhodnutiach vo veci samej nemajú charakter precedensu, ktorý by ostatných sudcov rozhodujúcich v obdobných veciach zaväzoval rozhodnúť identicky, napriek tomu protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie (obdobne napr. IV. ÚS 49/06, III. ÚS 300/06).

Ústavný súd tak pri predbežnom prerokovaní sťažnosti nemá pochybnosti o ústavnej akceptovateľnosti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, pretože tento svojím výrokom rešpektoval požiadavku právnej istoty pri poskytovaní súdnej ochrany sťažovateľovým právam a svoju nezávislosť podľa čl. 144 ods. 1 ústavy poňal v súlade s materiálnymi

normami tvoriacimi súčasť ústavného poriadku Slovenskej republiky. Nevnímal teda viazanosť sudcov pri rozhodovaní len zákonom a právnymi predpismi vyššej právnej sily absolútne, ale správne identifikoval jej teleologicky kreovanú podobu, keď uprednostnil právnu istotu účastníkov konania. Skutočnosť, že pritom neodkázal na rozhodovaciu prax najvyššieho súdu, ale na odmietajúce uznesenie ústavného súdu, má v tomto prípade sekundárny význam. Aj uznesenie ústavného súdu č. k. I. ÚS 290/2010-8 zo 7. septembra 2010 bolo totiž výsledkom preskúmania rozsudku najvyššieho súdu v obdobnej ako sťažovateľovej veci. Preto výklad najvyššieho súdu, podľa ktorého takéto uznesenie ústavného súdu odmietajúce sťažnosť pre zjavnú neopodstatnenosť je rozhodnutím ústavného súdu týkajúcim sa základných ľudských práv a slobôd podľa § 135 ods. 1 OSP, nesignalizuje známky ústavného diskomfortu (čl. 152 ods. 4 ústavy), ktoré by po meritórnom prerokovaní sťažnosti mohli viesť k záveru o porušení sťažovateľových práv.

2.2 Pokiaľ ide o sťažovateľovu námietku, podľa ktorej najvyšší súd *„bol povinný vysporiadať sa s tým, z akého dôvodu je rozhodnutie ústavného súdu v úplnej inej veci záväzné pre rozhodnutie vo veci sťažovateľa“*, ústavný súd poukazuje na zistenie najvyššieho súdu, že *„uznesením sp. zn. I. ÚS 290/2010-8 zo dňa 07.09.2010 sa Ústavný súd... vyjadril určitým spôsobom k základným právam advokátky v súvislosti s aplikáciou práva sociálneho zabezpečenia na otázku zániku či trvania jej účasti na povinnom poistení z pohľadu samostatne zárobkovo činnnej osoby. Uvedené uznesenie súčasne vykazuje podmienky, ktoré zákon prostredníctvom § 135 O. s. p. spája s viazanosťou všeobecného súdu rozhodnutím ústavného súdu.“*. V nadväznosti na to najvyšší súd zdôraznil, že *„prostredníctvom hore citovaného rozsudku sp. zn. 4Sžo 37/2009 zo 16. februára 2010 sa riešila právna otázka, tzn. výklad vzniku, či zániku účasti advokáta ako konateľa advokátskej spoločnosti na povinnom nemocenskom a povinnom dôchodkovom poistení v medziach ustanovení § 5 písm. c), § 14 ods. 1 písm. b), § 15 ods. 1, § 21 ods. 1 a ods. 4 písm. b) zák. č. 461/2003 Z. z.“*.

Najvyšší súd teda zodpovedal všetky otázky rozhodujúce pre jeho viazanosť uznesením ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 290/2010. Nemožno preto súhlasiť s implicitne vyjadrenými námietkami sťažovateľa, že najvyšší súd rozhodoval *„v úplne inej*

veci“ a že „nemôže byť viazaný akýmkoľvek rozhodnutím ústavného súdu v inej veci, týkajúcim sa základných ľudských práv a slobôd“. Najvyšší súd dostatočne vysvetlil, prečo sa uznesenie ústavného súdu týkalo skutkovo a právne obdobnej alebo dokonca rovnakej veci, a tým aj dôvod, pre ktorý ho nemožno považovať za „akékoľvek“ rozhodnutie týkajúce sa základných práv a slobôd.

Tvrdenie sťažovateľa, že „najvyšší súd môže byť... viazaný iba tou časťou rozhodnutia ústavného súdu, ktorá sa týka základných ľudských práv a slobôd, pričom posudzovanie zániku sociálneho poistenia sa ako také v žiadnom prípade netýka základných ľudských práv a slobôd“, ústavný súd nemôže akceptovať. V prvom rade je potrebné uviesť, že touto argumentáciou si sťažovateľ navyše sám odporuje. Jeho sťažnosť je predsa okrem iného založená aj na tom, že rozsudok najvyššieho súdu, ktorým sa nepochybne posudzoval zánik sťažovateľovho sociálneho poistenia, má dopad na jeho základné práva označené v sťažnostnom petite. Preto paradoxne ak by ústavný súd akceptoval záver, že „posudzovanie zániku sociálneho poistenia sa ako také v žiadnom prípade netýka základných ľudských práv a slobôd“, narušilo by to v základoch opodstatnenosť celej sťažnosti.

Uznesenie ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorým je sťažnosť odmietnutá ako zjavne neopodstatnená, je rozhodnutím v rámci neverejného predbežného prerokovania sťažnosti, na rozdiel od iných „odmietavých“ uznesení (pre nedostatok právomoci, pre neprípustnosť, pre zjavnú oneskorenosť, pre neoprávnenú osobu, pre nedostatok predpísaných náležitostí) sa však takéto uznesenie výrazne blíži úrovni meritórneho prerokovania sťažnosti. Dosvedčuje to i ustálená judikatúra, podľa ktorej ústavný súd môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenej pochybnosti javí ako neopodstatnený, pretože jeho úloha pri predbežnom prerokovaní návrhu nespočíva síce v tom, aby určil, či preskúmanie veci predloženej navrhovateľom odhalí existenciu porušenia niektorého z práv alebo slobôd zaručených ústavou, ale spočíva len v tom, aby určil, či toto preskúmanie vylúči akúkoľvek možnosť existencie takéhoto porušenia (I. ÚS 4/00). Z uvedených dôvodov interpretačné poňatie § 135 OSP najvyšším súdom, na základe ktorého považoval uznesenie č. k. I. ÚS 290/2010-8 zo 7. septembra 2010 za rozhodnutie týkajúce sa základných

ľudských práv a slobôd, nemožno hodnotiť ako odchýlenie sa od znenia tohto ustanovenia v miere zásadne popierajúcej jeho účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Aj sťažovateľova argumentácia znením § 250ja ods. 7 OSP (ak najvyšší súd... rozhoduje ako odvolací súd v obdobnej veci, aká už bola predmetom konania pred odvolacím súdom, môže v odôvodnení poukázať už len na podobné rozhodnutie, ktorého celý text v odôvodnení uvedie) je podľa názoru ústavného nedôvodná. Najvyšší súd predsa na strane 10 svojho rozsudku v plnom znení odcitoval zásadne právne názory z rozsudku vo veci sp. zn. 4 Sžo 37/2009. Následne potom na strane 11 rozsudku najvyšší súd citoval nosné pasáže odôvodnenia uznesenia ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 290/2010, v ktorej bol práve rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4 Sžo 37/2009 preskúmaný. Požiadavku vyplývajúcu z § 250ja ods. 7 OSP tak najvyšší súd celkom evidentne rešpektoval.

K sťažovateľovej námietke, podľa ktorej najvyšší súd *„sa vôbec nevysporiadal s právnou argumentáciou sťažovateľa, ktorá sa týka individuálne jeho veci a nemožno sa s ňou preto vysporiadať výlučne poukazom na veci obdobné...“*, sa žiada podotknúť, že sťažovateľ presne neuviedol, v čom je jeho individuálna vec iná, než *„veci obdobné“*. Ak však jedinečnosť sťažovateľovho prípadu má spočívať v 18-mesačnom odstupe medzi doručením odhlášky a rozhodnutím o kontinuite povinného sociálneho poistenia, potom ústavný súd odkazuje na odôvodnenie rozsudku krajského súdu, ktorý v závere zdôraznil, že vzhľadom na správnosť právneho názoru ústredia poisťovne v merite, a teda vzhľadom na to, že *„v každom prípade by žalobca bol povinný platiť naďalej povinné nemocenské poistenie ako i dôchodkové poistenie, vo veci by nič nezmenilo, ak by všetky skutočnosti procesné pochybenia, ktoré uvádzal v odvolaní alebo v žalobe opätovne v rámci konania žalovaný správnym orgánom zopakoval“*. Krajský súd nadväzne odkázal na ustálenú judikatúru, podľa ktorej *„dôvodom k zrušeniu rozhodnutia správneho orgánu v zmysle § 250i ods. 3 OSP. môže byť len taká vada, ktorá mohla mať vplyv na správnosť, zákonnosť rozhodnutia. Rozhodnutie sa nezrušuje preto, aby sa zopakoval proces a odstránili formálne vady, ktoré nemôžu privodiť vecne iné, či výhodnejšie rozhodnutie pre účastníka.“* Skutočnosť, že predmetnou námietkou sa potom najvyšší súd ako súd

odvolací už nezaoberal, nie je spôsobilá vyvolať ústavne relevantný zásah do sťažovateľovho základného práva na súdnu ochranu ani do jeho práva na spravodlivé súdne konanie. Ústavný súd už totiž judikoval, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia (m. m. napr. IV. ÚS 115/03). Spojenie pravidla ustanoveného v § 250i ods. 3 OSP, skutočnosti, že krajský súd sa analyzovanou námietkou sťažovateľa zoberal, a ustáleného názoru, podľa ktorého odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok, determinuje úroveň zásahu do sťažovateľových označených práv neumožňujúcu dospieť pri meritórnom prerokovaní jeho sťažnosti k záveru o ich porušení.

3. Pokiaľ ide o meritórne posúdenie sťažovateľovej veci všeobecnými súdmi v konaní podľa druhej hlavy piatej časti OSP, ústavný súd odkazuje na už spomenuté viaceré uznesenia o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými boli ako zjavne neopodstatnené odmietnuté sťažnosti smerujúce proti právnemu posúdeniu zmeny formy výkonu advokácie z hľadiska práva sociálneho zabezpečenia všeobecnými súdmi v správnom súdnictve (IV. ÚS 342/2010, I. ÚS 290/2010, II. ÚS 508/2010, I. ÚS 64/0212, I. ÚS 93/2012, III. ÚS 118/2012, IV. ÚS 103/2012) a ktoré sú uverejnené na webovej stránke ústavného súdu.

Ústavný súd po rekapitulácii právneho názoru najvyššieho súdu na meritum zaujal v týchto uzneseniach postoj, podľa ktorého rozhodnutia najvyššieho súdu nevykazovali znaky svojvôle, nevyhodnocovali nové dôkazy a právne závery, konštatovali dostatočne zistený skutkový stav, k čomu najvyšší súd dospel na základe vlastných myšlienkových postupov a hodnotení, ktoré ústavný súd nie je oprávnený ani povinný nahrádzať (m. m. IV. ÚS 103/2010). Najvyšším súdom formulované právne názory podľa ústavného súdu nebolo možné považovať za akty svojvôle, nešlo o zjavne neopodstatnené závery a najvyšším súdom poskytnutý výklad relevantných ustanovení právnych predpisov je logický (m. m. IV. ÚS 342/2010). Uprednostnenie kritéria vymedzenia samostatne zárobkovo činné osoby podľa zákona o sociálnom poistení (§ 5) vo vzťahu k výkonu

advokácie pred obsahom potvrdenia vydaného v rámci zákonom vymedzenej pôsobnosti samosprávnej stavovskej organizácie advokátov [§ 71 ods. 2 písm. k) zákona o advokácii], nepovažoval ústavný súd za prejav možnej arbitrárnosti záverov najvyššieho súdu (m. m. I. ÚS 93/2012). Súčasne ústavný súd zdôraznil (m. m. II. ÚS 508/2010), že nie je úlohou ústavného súdu zjednocovať rozhodovaciu prax všeobecných súdov (I. ÚS 199/07, I. ÚS 18/08).

Aj v sťažovateľovej veci boli závery najvyššieho súdu identické s už spomenutými inými obdobnými vecami, a tak niet dôvodu odchyliť sa od stabilného postoja ústavného súdu k opodstatnenosti týchto sťažností ani v tu predbežne prerokúvanom prípade. I samotný ústavný súd musí vynaložiť maximálnu snahu v prospech rešpektovania právnej istoty, v posudzovanom prípade nastolenej stabilnou judikatúrou najvyššieho súdu i ústavného súdu. Preto zaujímajúc rovnaký postoj ako v predošlých konaniach o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, aj v tomto prípade ústavný súd považoval námietky sťažovateľa týkajúce sa nesprávneho právneho posúdenia jeho veci všeobecnými súdmi za zjavne neopodstatnené.

4. Keďže ústavný súd vyhodnotil všetky sťažnostné námietky ako nedôvodné, dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru o absencii ústavne relevantnej príčinnej súvislosti medzi označenými právami sťažovateľa a napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu, čo je stabilne judikovaným dôvodom na odmietnutie sťažnosti ako zjavne neopodstatnenej (napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06). V nadväznosti na to už nebolo potrebné zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa prednesenými v sťažnostnom petite (zrušenie rozsudku najvyššieho súdu, náhrada trov konania). Nie je účelné ani rozhodovať o navrhovaných dočasných opatreniach.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. augusta 2012